

‘Om de ware kwaliteiten van een persoon te kennen, moeten men hem gedurende meerder jaren observeren. Als dan blijkt dat deze persoon totaal vrij is van hebzucht en als hij/zij bovendien sporen nalaat, dan is het duidelijk dat we te maken hebben met een onvergetelijk iemand’.

Zo begint het verhaal ‘De man die bomen plantte’ uit 1953 van de Franse schrijver Jean Giono. Het dateert van 20 jaar voor de oprichting van Velt, nu ook al 50 jaar geleden. Het boek was er dus al eerder dan het begrip ‘duurzame ontwikkeling’. Deze verjaardag van Velt is een gelegenheid om dit belangrijk werk uit de jeugdliteratuur in herinnering te brengen, want de liefde voor de natuur is onze enige kans om de levensnoodzakelijke biodiversiteit te redden.

Mijn bewerking van de vertaling uit 't seizoen 1983/3 draag ik op aan alle mensen met schitterende levensverhalen die niet in de schijnwerpers hebben gestaan. Laat het een inspirator, een motivator en een erkenning zijn voor onbaatzuchtige inzet.

Een gelukkig nieuwjaar, Eddy Janssen, 1 januari 2023.

De man die bomen plantte

In 1913 was ik op trektocht in de Alpes-de-Haute-Provence, een onherbergzame streek waar enkel wilde lavendel groeide. Na dagen stappen kwam ik bij een verlaten dorpje. In de plaats

van water vond ik een uitgedroogde bron. De wind jammerde door de ruïnes. Ik wilde hier weg. Na uren stappen ontmoette ik een schaapsherder, Elzeard Boffier. Hij nam me mee naar zijn woonst en gaf me heerlijk water uit een diepe bron. Zijn sobere huisje was heropgebouwd uit een ruïne. Hij deelde zijn maal en bood me onderdak aan.

Na het eten haalde hij een juten zakje boven en schudde er een hoopje eikels uit. Eén voor één inspecteerde hij ze en legde de beschadigde apart. Hoewel ik de bedoeling ervan niet begreep, bood ik hem aan om te helpen. Knikkend liet hij me verstaan dat dit ‘zijn’ werk was. Hiermee hield onze conversatie op, waarna ik hem nieuwsgierig bleef gade slaan.

De volgende morgen nodigde hij me uit om hem te vergezellen. Zijn onverstoorbaarheid maakte me nieuwsgierig en ik ging in op de uitnodiging. Toen we bovenop een heuveltop kwamen, stak hij zijn staf in de grond, plantte een eikel en sloot het gaatje. Nu begreep ik het: hij plantte bomen! Ik vroeg of hij de eigenaar van de grond kende. Nee, maar daar bekommerde hij zich niet om. Terwijl hij vastberaden doorging, antwoordde hij op mijn vragen. Gedurende 3 jaar had hij 100.000 bomen geplant, waarvan een groot deel uitgegroeid waren en mettertijd de vlakte zouden doen heropleven.

Hij had vroeger een boerderij gehad, maar na het verlies van vrouw en zoon had hij zich teruggetrokken. Omdat de streek verlaten en verdord was door kaalkap, had hij besloten om bomen te planten. Zelf beschouwde hij dit als een druppel in de oceaan. Vreemd genoeg had dit ook op mij geen diepe indruk gemaakt, ik zag het als een hobby van een zonderling.

Thuis gekomen dacht ik niet meer aan hem. Kort nadien brak de oorlog uit en moest ik 5 jaar dienst doen in het leger. Na de oorlog keerde ik terug en pas bij aankomst dacht ik aan Elzeard. Had hij verder geplant, of was hij misschien gestorven tijdens de oorlog? Na even zoeken vond ik hem. Van de oorlog had hij weinig gemerkt zodat hij ongestoord had kunnen verder werken.

Tussenseizoen 3, Velt-Brasschaat, 1 januari 2023

De eerste eiken die hij had geplant, waren nu 10 jaar oud, met stevige stammen en kruinen die boven ons hoofd uitstaken. Het was een adembenemend zicht. Terwijl Elzeard verder plantte, wandelde ik door het bos, overweldigd door zijn uitgestrektheid en schoonheid. Op zijn breedste punt was het 11 km breed en reikte zover het oog kon zien. Dit alles was ontsproten uit de bezieling van één enkeling en met beperkte middelen.

Zijn werk bleek niet vruchteloos. In het dorp zag ik beekjes stromen die jaren droog hadden gestaan. Samen met het water kwamen ook rietkragen, wilgen, weilanden en bloemen. De verandering gebeurde echter zo traag dat de mensen niet verrast waren: ze hadden zich langzaam aangepast aan deze gunstige evolutie. Ze bemerkten wel de welige aangroei van jonge boompjes maar schreven dit toe aan de grillen van de natuur. Niemand had oog voor Elzeard die in klaarlichte dag en ongestoord zijn levenswerk kon verderzetten. Geen mens of bureaucratie had zulke standvastige toewijding kunnen vermoeden. Sterker nog, had men het geweten, dan zou men hem wellicht hebben doen stoppen.

Vanaf dat moment liet ik geen jaar voorbij gaan zonder een bezoek te brengen aan Elzeard. Ik zag hem nooit twijfelen aan zijn werk, en toch heeft hij ook veel tegenslagen gekend. Zo stierven ooit tienduizenden esdoorns in één jaar tijd. Het volgende jaar ging hij terug over naar andere soorten die gemakkelijker aansloegen. Op zijn 75 jaar bouwde hij een hutje op 12 km van zijn huis, want om bomen te gaan planten moest hij zich anders elke dag te ver verplaatsen. Dit sobere leven had de man een onaantastbare gezondheid gegeven.

In 1933 kreeg hij het bezoek van een boswachter, afgevaardigd door de overheid. Hij moest dit 'spontaan gegroeide bos' beschermen, en maande Elzeard aan om nooit een vuur aan te steken uit vrees voor bosbrand. In 1935 kreeg het 'natuurlijke' bos zelfs hoog bezoek van een vertegenwoordiger van het 'Departement Leefmilieu en Natuur', een parlamentslid en meerdere experts. Er werden oeverloze discussies en hoogdravende toespraken gehouden. De overheid had besloten dat er iets moest ondernomen worden, maar gelukkig bleef dit beperkt. Eén van de deskundigen was immers een vriend van me aan wie ik het mysterie onthuld had. Hij was een wijze man die wist wanneer hij zijn mond moest houden, en ontfermde zich voor de bescherming van het bos. Als bodemdeskundige erkende hij dat Elzeard meer kennis had dan hijzelf. Er werden drie boswachters benoemd. Mijn vriend gaf hen zulke sterke instructies dat ze de verlokkelijke aanbiedingen van houtskoolbranders negeerden. Enkel gedurende de tweede wereldoorlog werd het bos bedreigd, maar gelukkig was het zo afgelegen, dat ontginning niet interessant was.

Ik zag de toen 87-jarige Elzeard voor het laatst in 1945. Door de streek die ooit een kale woestijn was, reed een lijnbus van de Durance-vallei tot in de heuvels. Eerst herkende ik de omgeving niet, hoewel ik er vaak te voet had doorgetrokken. Pas toen ik de naam van het dorp las, was ik zeker en stapte af. Alles was mooi heropgebouwd en het was er aangenaam vertoeven. De bomen hielden het water vast, en zorgden ervoor dat oude bronnen weer stroomden en dat de beekjes bevoeid werden. Vlakbij een bron was een linde geplant als symbool van de wedergeboorte. Dat alles was te danken aan één persoon die op eigen kracht en in volledige onbekendheid zijn leven zin gaf.